

Høgskolen i **Hedmark**

Avd. Folkehelsefag

Eirik Amundsen

Tilpasset opplæring i kroppsøving for barn og unge med funksjonsnedsettelse

- Case studie av to gutter med Cerebral parese

Adapted physical education for children and youth with disabilities
- A case study of two boys with Cerebral parese

Faglærer kroppsøving

2014

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Forord

Denne forskningsoppgaven er utarbeidet som avsluttende del av Bachelor i faglærerutdanning i kroppsøving og idrett ved Høgskolen i Hedmark, avdeling Elverum. Oppgaven skal ta utgangspunkt i et relevant emne for min utdanning og jeg har valgt og se nærmere på barn og unge med funksjonsnedsettelse og da spesielt om deres opplevelse av faget kroppsøving.

Dette er for meg et viktig tema, da tilpasset opplæring står sterkt i dagens læreplan, men jeg har også sett at skoler har ulike måter å imøtekomme dette på. Gjennom utdanningens 3 år har jeg hatt praksis på to ungdomsskoler og en folkehøgskole og har tilegnet meg litt erfaringer og kunnskap om emnet.

Oppgaven kunne ikke blitt gjennomført uten min veileder, Bente Ovèdie Skogvang, og det skal rettes en stor takk til henne for hennes engasjement rundt emnet tilpasset opplæring og barn med funksjonsnedsettelse. Samtidig har hun delt erfaringer, gode råd og tips som har vært til stor hjelp i min forskning.

En spesielt ydmyk takk går til foreldre og foresatte med sine barn i «Skogen IL» som har latt meg ta del i deres hverdag og intervjuet de. Det er med stor respekt jeg har tatt fatt på deres tanker og reflektert rundt de svar og observasjoner gjort under arbeidet.

Jeg vil også få takke min gravide samboer. Det hadde ikke vært mulig å dedikere min oppmerksomhet i så stor grad til denne oppgaven, hadde det ikke vært for hennes forståelse og tålmodighet om at jeg ikke alltid har vært tilstede. Min datter skal også takkes som til tross for sin lave alder, lar pappa jobbe med skolearbeid når dette har vært nødvendig. Avslutningsvis takker jeg øvrig familie, venner og medstudenter for støtte, bidrag og hjelp der dette har vært nødvendig.

Eirik Amundsen

29. april 2014

Sammendrag

Forfatter: Eirik Amundsen, Bachelor i faglærer kroppsøving og idrettsfag, Høgskolen i Hedmark

Oppgavetittel: Tilpasset opplæring i kroppsøving for barn og unge med funksjonsnedsettelse – case studie av to gutter med Cerebral parese

Nøkkelord: Tilpasset opplæring, Cerebral parese, Behov, Inkludering/Integrering, Trivsel

Innledning og teori ser på lovverket, læreplanene og elevenes rettigheter i sammenheng med barn og unge med funksjonsnedsettelse. Synet på funksjonshemmede før og nå. Samtidig som jeg belyser min problemstilling; *«Hvordan opplever barn og unge med funksjonsnedsettelse at de får tatt del i den daglige fysiske og sosiale aktiviteten i kroppsøvingen, med eller uten aktivitetshjelpemidler?»*. Hensikten er å kartlegge opplevelse av deltagelsen i kroppsøvingsfaget. Fysisk og sosial deltagelse er interesseområdet i undersøkelsen. Videre forklares det om funksjonsnedsettelse, funksjonshemming, Cerebral parese og hvilket hjelpeapparat elevene og skolen har og støtte seg på.

Oppgaven baserer seg på kvalitativ intervju metode, av to deltagere ved en idrettsklubb på Østlandet. I tillegg til deltagende observasjon av utvalget. Metoden beskrives og begrunnes, og etiske forhold trekkes inn.

Resultatene viser at de to intervjuede guttene har svært forskjellige opplevelser av deltagelse i kroppsøvingen og tilrettelegging fra skolens side.

Innhold

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG.....	3
INNHold	4
1. INNLEDNING	6
1.1 PROBLEMOMRÅDE.....	6
1.2 BAKGRUNN OG PROBLEMFELT.....	6
1.3 PROBLEMSTILLING	7
2. TEORI.....	8
2.1 TILPASSET OPPLÆRING OG LOVVERKET.....	8
2.1.1 <i>Individuelle opplæringsplaner</i>	10
2.2 SKOLEN SOM ARENA FOR TRIVSEL OG INTEGRERING	10
2.2.1 <i>Tilrettelegging</i>	11
2.2.2 <i>Integrering</i>	12
2.3 ELEVENES BEHOV.....	13
2.4 FUNKSJONSNEDESETTELSE VS. FUNKSJONSHEMMING	13
2.4.1 <i>Cerebral Parese</i>	15
2.5 HJELPEAPPARATET	15
2.5.1 <i>Pedagogisk-psykologisk tjeneste</i>	15
2.5.2 <i>Hjelpemiddelsentralen</i>	16
2.5.3 <i>Brukerstyrt personlig assistent</i>	16
3. METODE	17
3.1 VALG AV METODE	17

3.1.1	<i>Beskrivelse og begrunnelse av metode</i>	17
3.1.2	<i>Etiske forhold</i>	19
3.2	VALG AV DELTAGERE	21
3.2.1	<i>Frafall fra mini-dybdeintervju</i>	21
3.3	VALIDITET OG RELIABILITET	22
3.3.1	<i>Gjennomføring av undersøkelsen</i>	23
3.3.2	<i>Analyse av data</i>	23
4.	RESULTATER OG DRØFTING	25
4.1	ELEVENES BEHOV	25
4.2	TILRETTELEGGING I SKOLEN	26
4.3	TRIVSEL OG MESTRING.....	27
4.4	OPPLEVELSE AV KROPPSØVINGSLÆRER	28
4.5	FORKLARINGER OG KONSEKVENSER	29
4.6	UNDERSØKELSENS STERKE OG SVAKE SIDER.....	30
5.	KONKLUSJON	31
6.	VIDERE ARBEID	33
	LITTERATURLISTE	34
7.	VEDLEGG	37
7.2	VEDLEGG 1: BREV TIL FORELDRE/FORESATTE	38
7.3	VEDLEGG 2: SAMTYKKE-ERKLÆRING	40
7.4	VEDLEGG 3: MELDESJEMA NSD	41
7.5	VEDLEGG 4: KVITTERING NSD	46
7.6	VEDLEGG 5: INTERVJUGUIDE/TEMALISTE	48
7.7	VEDLEGG 6: TAUSHETSERKLÆRING	49

1. Innledning

1.1 Problemområde

Min oppgave baserer seg på det sentrale området tilrettelagt undervisning, noe som har vært en del av læreplanene i en årrekke. Allerede i Normalplanen for byfolkeskolen av 1939 (N39) kunne man i retningslinjene se konturene av noe som etter hvert ble tilpasset undervisning. Det kom frem at opplæringen skulle ta hensyn til elever med dårligere anlegg og evner for faget, og i kroppsøving som andre fag var det ikke prestasjonene som var grunnlaget, men «... prestasjonene sett i forhold til den enkelte elevs anlegg og evner» (Kirke- og undervisningsdepartementet, 1939). Fra den tid og frem til i dag, står tilpasset opplæring mer og mer sentralt.

Selv om det finnes faste retningslinjer for lærer å følge, er det ikke alltid gitt at dette blir gjort i alle situasjoner. Problemområdet har flere faktorer som virker inn på resultater og om man når de målene man har satt, eller de mål man skal nå i løpet av et skoleår. Dette kan være begrensede ressurser som for eksempel utstyr og kompetanse fra lærer og skole.

Som et resultat av min oppgave ønsker jeg å få vite hvordan barn og unge med funksjonsnedsettelse opplever at de får tatt del i den daglige fysiske og sosiale aktiviteten i kroppsøvingstimen. Vet elevene selv hva de har krav på i henhold til hva Kunnskapsløftet og L06 sier om tilpasset opplæring og opplever de at de får den opplæringen de har krav på?

1.2 Bakgrunn og problemfelt

For en elev med funksjonsnedsettelse er det i dag en del lover og regler som bidrar til at man får den opplæringen alle har krav på. Hvis man ser tilbake på hvordan skolen og synet på funksjonshemmede var før, ser vi at dette hadde en medisinsk forståelse i politikken og at det var et individuelt problem. Forståelsen har etter hvert gått over fra en tilnærming hvor det krevde medisinske tiltak, spesialskoler og særordninger som skulle hjelpe den enkelte til å bli en del av samfunnet, og sette fokus på de faktiske rammene rundt fysiske og sosiale forhold og hvordan disse kunne hjelpe den enkelte til å ta del i samfunnet. Det medisinske synet finnes den dag i dag, men blir tatt i bruk for lettere å kunne gjøre tiltak eller forenkle

tilgangen til de daglige aktivitetene en møter i samfunnet. Dette hjelper oss med å kunne kompensere for den enkeltes funksjonstap eller nedsettelse, ved for eksempel å kunne ta i bruk aktivitetshjelpemidler i hverdagen (Grue & Rua, 2013).

Vi kan si at begrepet normalisering kommer fra våre naboer i Sverige, som på 1940-tallet kom med vurderinger og anbefalinger innen helse- og sosialservice for å kunne hjelpe handikappede å leve et godt liv (Grue & Rua, 2013). I norsk politikk så vi denne normaliseringen i forbindelse med Stortingsmelding nr.88 (1966-67) «Om utviklingen av omsorgen for funksjonshemmede». Her står det at man ikke skal differensiere funksjonshemmede og andre med tanke på for eksempel medisinsk og sosial behandling eller utdanning og velferd. Man ønsket med dette å sette søkelyset på levestandard og samfunnsmessig valgfrihet (Grue & Rua, 2013). Denne normaliseringen hadde fortsatt fokuset på individet og hvordan det var de som skulle identifiseres, mens på slutten av 1970-årene ble oppmerksomheten trukket mere mot hvordan de samfunnsmessige forhold i nærmiljøet var tilpasset den enkelte (Grue & Rua, 2013).

1.3 Problemstilling

«Hvordan opplever barn og unge med funksjonsnedsettelse at de får tatt del i den daglige fysiske og sosiale aktiviteten i kroppsøvingen, med eller uten aktivitetshjelpemidler?»

Gjennom denne problemstillingen ønsker jeg å finne svar på barn og unge med funksjonsnedsettelse og deres opplevelse av hvordan det tilrettelegges for at de skal kunne delta i kroppsøvingsfaget i skolen. Jeg ønsker også å finne ut om de får hjelp for eksempel i form av aktivitetshjelpemidler, assistenter eller lignende.

2. Teori

Under dette kapittelet vil jeg ta for meg relevant teori i forhold til min problemstilling som omhandler tilpasset opplæring. Jeg vil også komme nærmere inn på enkelte former for funksjonsnedsettelse i tillegg til å beskrive kort hvilke muligheter og støtteapparat man har til rådighet i hverdagen.

2.1 Tilpasset opplæring og lovverket

Tilpasset opplæring er et virkemiddel som brukes når skolen og læreren skal nå lærerplanens mål for utbytte i faget. Det er ikke bare en viktig del, men også lovpålagt i henhold til opplæringsloven § 1-2, hvor det står: «Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten.» Det handler ikke bare om at en eller flere elever ikke er gode nok, men også om mulige funksjonsnedsettelser som gjør det vanskeligere eller nærmest umulig å gjennomføre oppgaven. Deres deltagelse i dagens fysiske og sosiale aktivitet i kroppsøvingen kan gi utfordringer for læreren, som må legge til rette slik at hver enkelt elev skal kunne ta del i aktiviteten ut i fra egne forutsetninger (Brattenborg & Engebretsen, 2007).

Tilpasset opplæring står beskrevet under prinsipp og retningslinjer for opplæringen i både den tidligere lærerplanen, Lærerplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97) og den gjeldende planen, Kunnskapsløftet (L06). Her presiseres det at skolen må jobbe mot det å utvikle evner til å lære og til å jobbe sammen, slik at man også utjevner sosiale ulikheter. Alle elever, inkludert de med spesielle behov eller vanskeligheter, må få muligheter til utfordringer ut ifra egne forutsetninger (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, 1996. & Utdanningsdirektoratet, 2012a). I L06 står det om hensikten med tilpasset opplæring og hvordan man ved bruk av organiseringsformer, arbeidsoppgaver og andre midler, lettere kan planlegge for tilpasning og differensiering av undervisningen (Utdanningsdirektoratet, 2012a). Planlegging av opplæringen ut ifra læreplanene skjer lokalt og det presiseres at hver enkelt skal få innhold og arbeidsmåter tilpasset etter behov, samtidig som det er viktig med samarbeidsevner og fellesskap (Utdanningsdirektoratet, 2012b). Den nye formålsparagrafen i læreplanen i kroppsøving (Utdanningsdirektoratet, 2012c) sier: «Kroppsøving er eit allmenndannande fag som skal inspirere til ein fysisk aktiv livsstil og livslang rørsleglede.

Rørsle er grunnleggjande hos mennesket og fysisk aktivitet er viktig for å fremje god helse.» Det er derfor viktig at alle blir inspirert og inkludert i kroppsøvingen. Videre i L06 nevnes det tre temaer for tilpasset opplæring. Første temaet inkludering, handler om at man uansett bakgrunn skal kunne bidra i et fellesskap og gjennom et inkluderende læringsmiljø gi like muligheter for utvikling. Videre går vi til temaet mestring. Her er det viktig at elevene gis de krav og forventningene som er realistiske for hver enkelt, men samtidig som det blir utfordrende nok til å ha noe å heve seg etter. Her er det også viktig at de «sterkeste» elevene får utfordringer, for å oppnå best mulig læring. Tredje og siste temaet tilpasset opplæring knyttes til elevmedvirkning. Med variasjon i graden av medvirkning i forhold til alder og utviklingsnivå, er det viktig at elevene selv får ta del i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen (Utdanningsdirektoratet, 2012a).

Til tross for mange ulike definisjoner av hva tilpasset opplæring er kan man samle alle under den samme kappen, ved at fokuset ligger på å variere med ulike lærings situasjoner for å oppnå et best mulig «skreddersydd» opplegg for hver enkelt elev og deres forutsetninger (Jensen, 2006).

Da vi snakker om tilpasset opplæring så handler det oftest om spesialundervisning for flere eller enkelte elever. Forskjellen mellom den daglige opplæringen og spesialundervisning er at eleven/elevene det er snakk om har en form for funksjonssvikt som gjør at læringen går tyngre/tregere. I disse tilfellene kreves det stor kompetanse fra lærerens side. Det er viktig at de som trenger tilpasset opplæring ikke blir skilt ut ifra gruppen, «satt merkelapp på», fordi dette kan gjøre eleven mer usikker på seg selv og man kan bli stemplet som "unormal" fra resten av gruppa (Imsen, 2005). En elev som trenger tilpasset opplæring har ofte en form for funksjonssvikt, fysisk, psykisk eller sosialt. Det kan være av fysisk art, der eleven er bevegelseshemmet og må sitte i rullestol, noe som er svært relevant med henblikk på min undersøkelse. Eleven kan være helt normal på de kognitive funksjonene, men fordi de fysiske mulighetene blir mer begrenset, mister eleven mye av læringsmulighetene. Et annet eksempel er når eleven har lese- og skrivevansker. Da er det snakk om at funksjonssvikten er av kognitiv art. Det gir eleven problemer med å skjønne budskapet fra tekst, men kan ut ifra det være helt normal i andre sammenhenger, for eksempel hvis de får det samme budskapet muntlig (Imsen, 2005).

2.1.1 Individuelle opplæringsplaner

Elevene som har særskilte behov vil trenge mer hjelp og støtte enn andre i noen sammenhenger, mens de fungerer godt på andre områder. Disse elevene vil ofte ikke få et normalt utbytte av det ordinære læringstilbudet (Nordahl & Overland, 1992). De fleste elevene får tilpasset opplæring ved å følge undervisningen i en klasse, men der eleven har særskilte behov trengs det grundigere tilrettelegging for akkurat denne eleven. Da lages det individuelle opplæringsplaner (IOP) (Nordahl & Overland, 1992). Etter sakkyndig vurdering fra pedagogisk-psykologisk rådgivningstjeneste, som forklares nærmere senere i kapitlet, sammen med helseinstansen på skolen, kan det tildeles ressurser og spesialundervisning (Brattenborg & Engebretsen, 2007). Læreren, med samarbeid og støtte fra rektor som har det overordnede ansvaret, utarbeider IOP for elever med særskilte behov (Brattenborg & Engebretsen, 2007). Dette er et redskap som spesialiserer seg for den eleven det gjelder, sånn at det tilrettelegges for opplæring både faglig og sosialt (Nordahl & Overland, 1992). Elevene har krav på individuelt tilpasset opplæring i alle fag, også kroppsøving dersom de trenger det. Som Brattenborg & Engebretsen (2007) skriver, kan en årsak til at det ofte heller blir gitt fritak fra kroppsøvingfaget enn at det søkes om ekstra ressurser, være lite kunnskap om problemene fra kroppsøvlingslærer og rektor.

2.2 Skolen som arena for trivsel og integrering

I Norge er vi heldige da hver og en har rett på skolegang i barne- og ungdomsårene. På denne arenaen får barn og unge delta på det sosiale plan sammen med medelever og venner. Det kan være at man i løpet av en skoledag ikke bare har sosialt samvær som omhandler skolen og det som har skjedd eller skal skje der, men også om hendelser og samling som skjer utenfor skoletid. Dette være seg treninger, samlinger eller bursdager som har vært eller kommer i nær fremtid (Grue & Rua, 2013). I skoleårene er normalitetspresset stort, og det er viktig at man ikke skiller seg ut eller får følelsen av at man gjør det. For barn og unge med funksjonsnedsettelse kan dette bli spesielt vanskelig da man kan ha forskjellige kjennetegn som gjør at en skiller seg ut, eksempelvis annerledes gange, utseende eller tekniske hjelpemidler (Grue & Rua, 2013). Når det gjelder forskningen til Grue og Rua, viser ikke denne til tall på at barn med funksjonsnedsettelse blir mere mobbet enn sine jevnaldrende, men de kan være i en mer utsatt gruppe. Skolen som arena kan virke i begge retninger av

denne teorien da de på den ene siden kan ha en positiv innvirkning på den enkeltes identitet, mens på den andre siden kan den være med på å øke forskjeller (Grue & Rua, 2013).

Som det praktiske faget kroppsøving er, kan det være med på å skape gode sosiale bånd mellom elevene. Og en inkludering i skolen kan virke positivt på inkludering på fritiden (Wendelborg & Paulsen, 2014). I tillegg viser studiene til Wendelborg og Paulsen (2014) at grad av funksjonsnedsettelse har innvirkning på graden av sosial deltagelse både i skolen og på fritida. Den samme studien viser også at det å gå i vanlig skole er positivt for den sosial deltagelse i skolen i tidlig skolealder (Wendelborg & Paulsen, 2014). Som avslutning skriver Wendelborg og Paulsen (2014) at det blir lavere sosial deltagelse for elever med funksjonsnedsettelse som ofte blir tatt ut av timene, enn forholdet er både for de som har et segregert opplæringstilbud og for de som er mye med klassen. Med segregert opplæringstilbud, menes et lukket miljø der eleven tas ut og ikke deltar sammen med resten klassen (Tøssebo, 2014).

Kroppsøvingslæreren kan fungere som en rollemodell for elevene, og egenskapene til læreren kommer tydelig frem i hans eller hennes væremåte. Lærerens holdninger til tilpasset opplæring og faget kroppsøving generelt kan med andre ord smitte over på elevene og virke positivt eller negativt (Brattenborg & Engebretsen, 2007). Gode holdninger til tilpasset opplæring og inkludering av alle kan virke positivt og være med på å skape relasjoner mellom elever. En lærer med gode holdninger til fysisk aktivitet vil kunne hjelpe til med å bygge de samme holdningene hos elevene gjennom sin synlige stilling (Brattenborg & Engebretsen, 2007).

2.2.1 Tilrettelegging

Skolemiljøet må være tilrettelagt på en slik måte at barn og unge med funksjonsnedsettelse kan komme rundt til viktige fasiliteter som klasserom, gymsal og toaletter. Dette kan være seg heis eller rampe for rullestolbrukere og tilrettelagte pulter eller større dørpartier for enklere tilgang. Dessverre var det ikke tidligere en selvfølge at nye skoler ble bygget med disse tiltakene og en struktur som kan forenkle hverdagen betraktelig for elever med funksjonsnedsettelse (Grue & Rua, 2013). Det er imidlertid i dag en handlingsplan for universell utforming som har et universelt utformet Norge innen 2025 som mål (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009).

Barne- og likestillingsdepartementet (2009) skriver at:

Det er et viktig prinsipp i regjeringens strategi at hovedløsningen i alle nyanskaffelser, nye bygninger og anlegg rettet mot allmennheten skal være universelt utformet, og at planer skal baseres på disse prinsippene. Dette sikres blant annet gjennom lovverk og retningslinjer og en effektiv oppfølging av disse. (s. 7)

Miljøverndepartementet (2007, s. 6) definerer begrepet universell utforming slik: «Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming».

Herunder kommer også tilpasninger av bygninger og uteområde for fysisk aktivitet, som er en tilrettelegging skolen må gjøre for at hver enkelt elev. Og da spesielt de med funksjonsnedsettelse, slik at alle skal kunne delta uansett forutsetning. De aktivitetene man har i kroppsøving blir da viktige å tilpasse etter de enkeltes behov og som et ledd i skolens tilrettelegging er det viktig å ha kunnskap om forskjellige aktiviteter og idretter for å kunne finne frem til de mulighetene det er for å forandre og alternere aktivitetene (Standal & Morisbakk, 2006).

2.2.2 Integrering

Å integrere barn og unge med funksjonsnedsettelse er ikke ensbetydende med at de skal gjøre akkurat det samme som alle andre elever, alltid, men at man individualiserer arbeidet (Kahrs, 1990). I Lærerveiledningen for tilpasset opplæring i kroppsøving skriver Kahrs (1990) om mulighetene for å være inne og ute av gruppen i kroppsøvingstimene og hvor prestasjoner ut ifra egne forutsetninger er et positivt element, skaper gode holdninger og relasjoner fremfor å være en hindring. Om fysisk aktivitet i skolen skriver Elnan (2010) at holdninger til funksjonshemmede i samfunnet og bedring av disse må starte i skolen. Ved mangel på integrering vil funksjonshemmede og funksjonsfriske elever, som et resultat, se på det som normalt at barn og unge med funksjonsnedsettelse ikke deltar i fysisk aktivitet.

2.3 Elevenes behov

Når vi skal tilrettelegge for barn og unge med funksjonsnedsettelse kan vi også se på enkelte teorier som innefatter dette. Her er Maslows behovsteori aktuell og kan ses på som en sammenheng med elevenes ytelse eller handlinger. Maslow er sentral innen humanistisk psykologitradisjon og har skilt ut fem behov han mener er grunnleggende. Som menneske mener han at vi alltid søker nye behov og at det, straks etter at det ene er tilfredsstilt, melder seg et nytt. Disse behovene kan igjen deles i to hovedgrupper, *mangelbehov* og *vekstbehov*. Mangelbehov er primærbehov og kommer lengst ned i hierarkiet, mens vekstbehov som kommer høyere opp, defineres som behov utover det som er nødvendig og melder seg først etter at primærbehovene er tilfredsstilt (Imsen, 2005). I følge Maslow er de behovene som først melder seg *fysiologiske behov* og kan ses på som livsnødvendige, hvis vi er sultne må dette tilfredsstilles før vi kan gå over på noe annet. Da disse behovene er tilfredsstilt, melder det seg behov for *trygghet og sikkerhet*. I dette ligger behovet for en trygg, stabil hverdag som er fri for angst og frykt (Imsen, 2005). Den neste plassen på Maslows hierarki er behovet for kjærlighet og sosial tilknytning, og i følge han er dette fordi mennesket er et sosialt vesen og mener dette behovet melder seg etter de to andre og at vi da føler en slags trygghet i hverdagen (Imsen, 2005). I motsetning til janteloven, som sier du skal ikke tro at du er noe, sier Maslows fjerde behov at man trenger *anerkjennelse og respekt*. Vi søker en positiv selvoppfatning. Det at man kan utrette noe, kan klare å få respekt av andre for dette mener han er det vi mennesker prøver å oppnå når de andre behovene er dekket (Imsen, 2005). Femte og siste behov ligger i *selvrealisering*, og er et vekstbehov som på ingen måte er livsnødvendig. Behovet melder seg først når vi har mat på bordet, trygghet og sikkerhet, og ligger i å kunne utnytte egne kunnskaper og ferdigheter til noe som betyr noe og det er i stor grad knyttet til arbeidslivet (Imsen, 2005).

2.4 Funksjonsnedsettelse vs. Funksjonshemming

Det finnes ikke en fastsatt definisjon av begrepet funksjonshemming, og forskere og forfattere definerer det forskjellig (Elnan, 2010). For å forklare de ulike begrepene støtter jeg meg til NOU 2001: 22 Fra bruker til borger (Manneråk et al., 2000, s. 10), som skriver følgende:

Når utvalget i fortsettelsen snakker om *reduisert funksjonsevne* eller *funksjonsnedsettelse* viser det til tap av, skade på eller avvik i en kroppsdel eller i en av kroppens psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner ... *Funksjonshemmende forhold* viser til et gap eller misforhold mellom forutsetningene til mennesker med redusert funksjonsevne og de krav miljøet og samfunnet stiller til funksjon på områder av vesentlig betydning for å etablere og opprettholde selvstendighet og en sosial tilværelse.

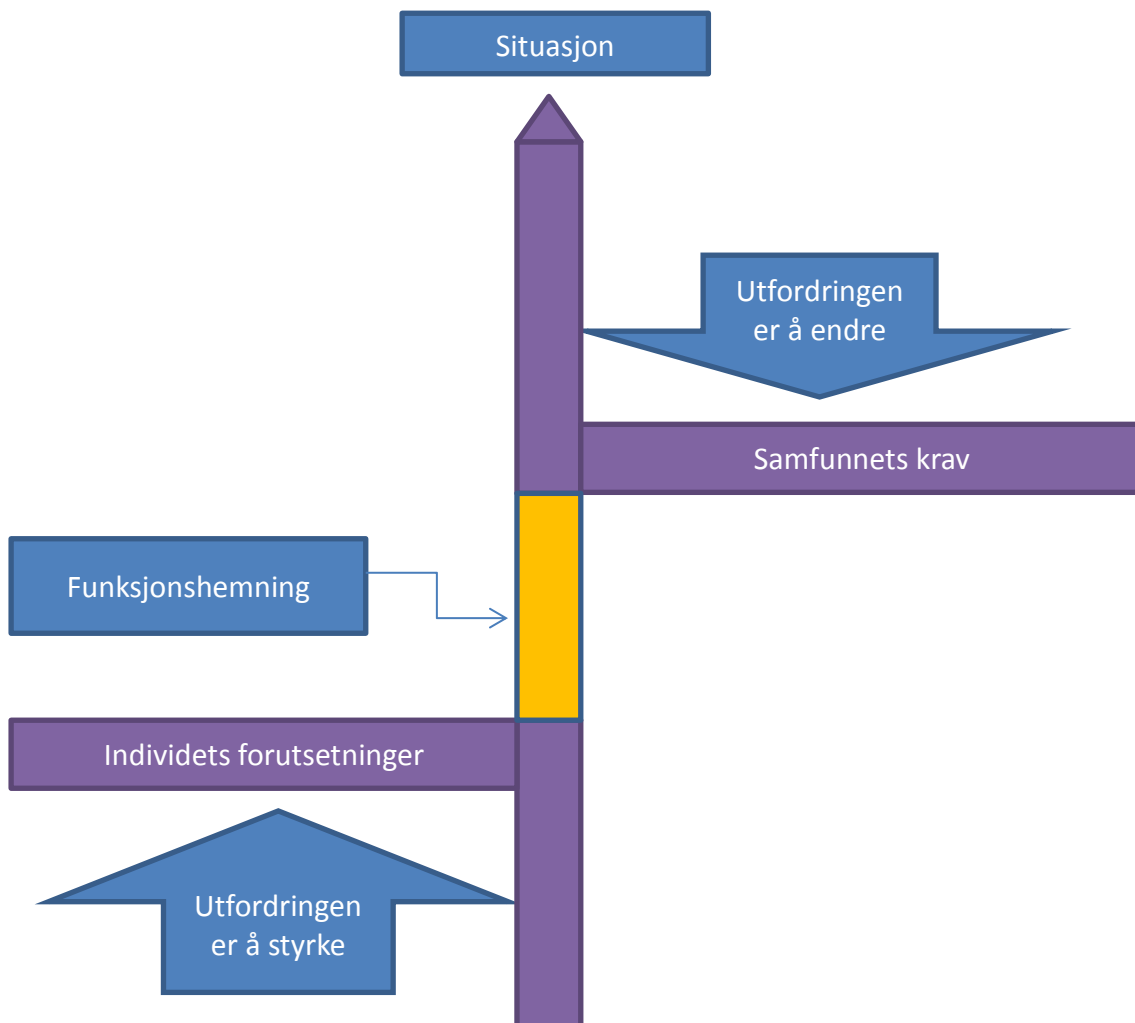

Fig. 2: Funksjonshemmede forhold (GAP-modellen). Illustrasjon fra Sosialdepartementet, 2002, St.meld.nr.40, *Nedbygging av funksjonshemmede barrierer*, s. 9.

Av begrepene og modellen over kan vi se utfordringer vi står ovenfor, på de punkter hvor det stilles miljø- og samfunnsmessige krav i forhold til elevenes forutsetninger. På den måten

kan dette være med på å øke følelsen av funksjonshemmingen. Om man klarer å styrke individets forutsetninger og samtidig endre samfunnets krav, vil man kunne minske graden av funksjonshemming.

2.4.1 Cerebral Parese

I denne studien har jeg snakket med elever som har Cerebral Parese (CP). Jeg gir derfor nå en kort redegjørelse for hva CP er. CP er en unormal utvikling eller skade på hjernen, som enten kommer i det tidlige fosterlivet eller frem mot 2 års alder. Denne skaden påvirker den normale signalstrømmen fra hjernen til musklene og fra musklene til hjernen. CP er en skade man vil ha for resten av livet, men som kan forandres ettersom hjernen vokser (Norsk Helseinformatikk [NHI], 2012). Muskelkontroll er et av hovedproblemene hos personer med CP og blant annet spastisitet og nedsatt motorisk kontroll er vanlige motoriske forstyrrelser. Som en følge av spastisitet kan det forekomme forkortning av muskulatur som igjen medfører kortere leddutslag med redusert bevegelighet. Av diagnosen forekommer det i tillegg, avhengig av undertype av CP, språklige og kognitive vanskeligheter, smerter i ledd og muskler og synsforstyrrelser. I tillegg ser man at epilepsi som har en forekomst på 1% i den generelle befolkningen, ligger mellom 15-55% hos barn med CP, igjen avhengig av type CP (Hoel & Andersen, 2011).

2.5 Hjelpeapparatet

Barn og unge med funksjonsnedsettelse er ulike individer og har ofte et ettertrykkelig og mangfoldig behov for assistanse fra ulike hold. Bistand fra hjelpeapparatet er en viktig del av informantenes hverdag, og jeg ønsker under dette punkt å sette fokus på de ulike delene av dette apparatet i offentlig sektor.

2.5.1 Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Som en støttespiller til skole og barnehage skal pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) assistere med veiledning og kompetanse for å fremme gode lærings- og utviklingsprosesser for barn og unge med særskilte behov (Kunnskapsdepartementet, 2010).

I Stortingsmelding 18 (2010-2011) står det:

«PP-tjenesten skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge opplæringen bedre til rette for elever med særlige behov, og den skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering i de tilfeller loven krever det».

Dette innebærer at PP-tjenesten skal hjelpe skolene i de situasjonene det trengs, slik at elever med særskilte behov får en bedre tilrettelagt skolehverdag ved for eksempel individuelle opplæringsplaner (Kunnskapsdepartementet, 2010).

2.5.2 Hjelpemiddelsentralen

NAV hjelpemiddelsentralen er en instans som har et koordineringsansvar for formidling av hjelpemidler innad i fylket. Dette er en ressurs- og kompetansesterk instans som leverer hjelpemidler og tolketjeneste (Ny Arbeids- og Velferdsforvaltning [NAV], 2014). Herunder kan hjelpemidler være rullestol, gåstol eller andre aktivitetshjelpemidler som gjør det mulig for den enkelte å ta del i hverdagen og den fysiske aktiviteten.

2.5.3 Brukerstyrt personlig assistent

Tjenesten med brukerstyrt personlig assistent (BPA) kom i første rekke som en ordning for voksne med omfattende funksjonshemninger, hvor de kunne ha et arbeidslederansvar ovenfor assistenten. Sosial- og helsetjenesten startet i 1994 ordningen som 6 år senere ble lovfestet og Sosialtjenesteloven pålegger kommunene å ha denne tjenesten (Sosialdepartementet, 2002). Stortingsmeldinger fastslår at ordningen gir fleksibilitet, forutsigbarhet og brukerstyring, i tillegg til at det er stort rom for medvirkning fra brukeren under disse omstendighetene. I dag får også barn og unge med funksjonsnedsettelse egne assistenter i for eksempel skolesammenheng (Sosialdepartementet, 2002).

3. Metode

Når man skal velge metode, må man se dette i sammenheng med problemstilling. Hvilken metode vil på best mulig måte belyse min problemstilling? Jeg vil i dette kapittelet beskrive hvilken metode jeg har valgt for min forskning og hvorfor jeg mener dette er den metoden som er best egnet til min oppgave.

3.1 Valg av metode

For å finne ut hvordan barn og unge med funksjonsnedsettelse opplever sin egen deltagelse i kroppsøvingstimene har jeg valgt å basere meg på kvalitative mini-dybdeintervju (Kruuse, 2003). Skal man belage seg på det kvalitative intervju er det først viktig å forstå forskjellen på kvalitativ og kvantitativ forskning. Ved kvalitative studier, samler en inn data hvor en ikke kan sette rene tall som for eksempel, flere/fære, de fleste/de færreste o.l. (Grønmo, 1996). Kvalitative intervjuemetoder velges for å gå i dybden hos enkelte elever og få hele deres opplevelse av hverdagen. Allikevel er det verdt å nevne at forholdet mellom kvalitativ og kvantitativ ikke er konstant, eller helt delt i to, men at man under forskningen vil kunne ha innslag av begge metoder (Grønmo, 1996). Som Kvale (1997) skriver, er formålet ved et kvalitativt intervju å innhente informasjon om utvalgets liv, og deres syn på fenomener beskrevet i dagliglivet.

3.1.1 Beskrivelse og begrunnelse av metode

Ved bruk av kvalitativ intervjuundersøkelse er det viktig å se på de ulike måtene dette kan utføres på. Kvale (1997) tar oss gjennom syv stadier av en kvalitativ intervjuundersøkelse: *tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analysering, verifisering og rapportering*. Under *tematisering* og *planlegging* er det viktig å sette seg inn i emnet som skal undersøkes og at man har en plan på hvordan man angriper emnet for å opparbeide seg ønsket kunnskap. Når man gjennomfører de to neste punktene, *intervjuing* og *transkribering*, bør man følge en intervjuguide under arbeidet og klargjøre intervju materialet for analyse, altså transkribere fra muntlig til skriftlig. Deretter ser vi på *analyseringen*, og skal komme frem til hvilken analysemetode som er best egnet. Analysemetoden vil gjøre materialet lettere å få på færre sider, men fortsatt inneholde det viktigste av det som blir sagt. Det sjette

punktet er *Verifisering*. Her er det viktig og få svar på om studien faktisk svarer på det den er ment å svare på, samt om den er pålitelig nok. Som et siste punkt står *Rapportering* og dreier seg om hvorvidt en holder seg innenfor og tar hensyn til de gitte vitenskapelige rammer, etiske sider og ender i et lesbart produkt (Kvale, 1997).

Som metode, kan det dreie seg om to typer kvalitative intervju: det *ustrukturerte/semistrukturerte intervju* og det *ustrukturerte intervju*. Disse skiller seg fra hverandre ved at man, ved bruk av *halvstrukturert intervju*, har en viss struktur i intervjuet og har intervjuguide for hva man skal spørre om. De forberedte spørsmålene er til hjelp for intervjuer, og kan utdypes ved behov eller man kan stille uforberedte spørsmål som ikke er planlagt i forveien (Kruuse, 2003). Mens man under et *ustrukturert intervju*, har noe som ligner mer på en vanlig samtale og ingen planlagte spørsmål. Begge disse metodene faller inn under *åpne intervju*, i motsetning til de strukturerte og standardiserte *lukkede intervju*, som for eksempel spørreskjema (Kruuse, 2003).

I henhold til min problemstilling ønsker jeg å finne ut hvordan elevene selv opplever deltagelsen i kroppsøvingstimene, både fysisk og sosialt. Utvalget for min forskning begrenser seg til elever med funksjonsnedsettelse og hvorvidt de er avhengig av aktivitetshjelpemidler eller ikke. Med dette som utgangspunkt og det faktum at jeg erfaringsmessig ikke har vært med på noe tidligere forskning står den kvalitative intervjumetoden sterkt, da man under et forskningsintervju, som baserer seg på den hverdagslige samtalen, har en faglig konversasjon og en eldgammel måte å tilegne seg kunnskap på (Kvale, 1997).

Det halvstrukturerte og åpne intervjuet, vil på best mulig måte sikre meg de opplysningene jeg trenger, da jeg under selve intervjuet har noen spørsmål som allerede er planlagte. I tillegg til at jeg kan komme med oppfølgingsspørsmål eller utdyping på enkelte områder om ønskelig. Samtidig vil det gi meg noen tråder og dra i og linjer å følge, noe som vil føles betryggende da man står uten erfaring på området. Som metode har også intervju den hensikt å gå dypere inn på emnet enn vanlig og har en viss struktur og hensikt (Kvale, 1997). Dette vil hjelpe meg i min datainnsamling ved at det i forkant settes opp en intervjuguide (Vedlegg 5) og en ramme rundt emnet som skal tas opp. Det er også interessant for meg at kunnskapen man innhenter er en formulering intervjupersonene selv kommer med, gjennom en dialog, og

deres oppfatning av verden. Kvalitativ metode velges altså fremfor kvantitativ metode på bakgrunn av min problemstilling og at jeg ønsker å belyse barn og unges oppfatning av deltagelse i kroppsøvfingsfaget og ikke bare om de deltar eller ikke og omfanget i deres deltagelse. Jeg ønsker å undersøke hvordan elevene selv opplever deltagelsen i kroppsøving og fysisk og sosial aktivitet gjennom skolehverdagen. For å komme i dybden på dette er kvalitative mini-dybdeintervju godt egnet.

Da min undersøkelsesgruppe er unge, vil det kunne komme utfordringer i selve intervjusituasjonen. Derfor velges det, ut ifra forutsetningene, å foreta et såkalt *Mini-dybdeintervju*. Denne formen for kvalitativt intervju vil ikke være like belastende for den unge målgruppen som et lengre dybdeintervju, med tanke på tiden det tar å gjennomføre (vanligvis mellom 30 – 40 minutter) (Kruuse, 2003).

I tillegg til datainnsamling ved hjelp av intervju vil den samme metoden hvile på deltagende observasjon av utvalget. Disse metodene brukes ofte sammen i den kvalitative forskningsmetoden. Deltagende observasjon egner seg godt i denne studien da man som forsker ser hvordan utvalget forholder seg til sosiale situasjoner og relasjonene seg imellom (Thagaard, 2009). Jeg deltar per i dag og har gjennom lengre tid deltatt sammen med de som er intervjuet i deres fritidsaktivitet, som trener og aktivitetsleder. Slik sett er jeg en deltagende observatør i deres fritid og kjenner utvalget godt, for eksempel med hensyn til hjelpebehov, behov for aktivitetshjelpemidler og lignende. Deres opplevelser i skolesammenheng er imidlertid bygd på hva de selv sier i intervjuene. Mine observasjoner på informantenes fritid er brukt som et bakteppe for min studie. Og utvalget kjenner meg og er også trygge på meg i treningssettingen. Derfor er også intervjuene gjort i tilknytning til treningene.

3.1.2 Ethiske forhold

I startfasen av min forskning presenterte jeg muntlig undersøkelsens tema for gruppen jeg ønsket å intervju. Dette for at de skulle få et lite innblikk i hva jeg skulle undersøke, og hva de kunne forvente seg av informasjon utover i prosessen. Deretter leverte jeg et informasjonsskriv til deltagerne (vedlegg 1), hvor det kom frem hva som skulle forskes på og hvordan dette skulle gjøres og med informasjon om at all informasjon ville bli behandlet konfidensielt. Dette innebærer at det ikke vil være mulig å spore opp eller person-identifisere

utvalget ved hjelp av denne oppgaven. Et skjema om samtykke-erklæring (vedlegg 2) ble også delt ut, der foreldre og/eller foresatte har skrevet under og samtykket til studien, såkalt *informert samtykke* (Thagaard, 2009). «Som hovedregel skal forskningsprosjekter som inkluderer personer, settes i gang bare etter deltakernes informerte og frie samtykke. Informantene har til enhver tid rett til å avbryte sin deltakelse, uten at dette får negative konsekvenser for dem» sier Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (2006, s. 13).

På den måten har jeg verifisert at informasjonsbrevet er lest og at jeg hadde fått godkjenning til å gjennomføre intervjuene. Her presiseres det også at en kan på hvilket som helst tidspunkt trekke seg fra undersøkelsen, og samtidig få all informasjon slettet på permanent basis. Det er også verdt å nevne at søknad om forskningen (vedlegg 3), samt vedlegg 1 og 2 er sendt til Personvernombudet i henhold til personvernombudets retningslinjer og godkjent. Svar og godkjenning fra Personvernombudet foreligger (vedlegg 4). I tillegg har utvalget på forhånd fått utlevert en intervjuguide (vedlegg 5) som viser til hvordan intervjuet vil forløpe, samtidig som de vil kunne tenke gjennom temaet og spørsmålene i forkant.

Det er viktig at forskningspraksisen blir etisk forsvarlig og kravet om *konfidensialitet* og *informert samtykke*, er to av tre grunnprinsipp. Ifølge NESH, vil dette prinsippet si at all informasjon som blir gitt av utvalget for forskningen, skal behandles konfidensielt og det foreligger en underskrevet taushetserklæring (Vedlegg 6). Dette skal forhindre at informasjonen kan skade enkeltpersoner det forskes på. Prinsippet gjelder ikke bare under den aktuelle forskningen, men også under eventuell gjenbruk og lagring av informasjonen. Her trengs det tillatelse fra de som deltok første gangen (referert i Thagaard, 2009).

Tredje og siste prinsipp er knyttet til de *konsekvensene forskningen kan ha* for de aktuelle deltakerne. Thagaard (2009, s. 29) beskriver det slik: «Prinsippet om at deltakerne ikke skal ta skade av å være med i forskningsprosjektet, innebærer at forskeren forplikter seg til å beskytte deres integritet gjennom hele forskningsprosessen.»

Jeg har så godt som mulig fulgt disse forskningsetiske prinsippene i min undersøkelse, slik det også fremgår senere i metodekapittelet og i vedleggene til denne oppgaven.

3.2 Valg av deltagere

Når man skal finne frem til utvalget er det ikke alltid like lett å vite hva man skal legge til grunn, eller hvor mange informanter man trenger. Men som Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010) nevner, ligger utgangspunktet i det kvalitative prosjektet av utvelgelsen i hvor stor grad det er hensiktsmessig og ikke representativt. Av den grunn mener jeg å ha funnet frem til et hensiktsmessig utvalg som til daglig møter utfordringer, av fysisk og sosial karakter, i deres møte med samfunnet. Utvalget mitt er en gruppe barn og unge på Østlandet og som til daglig bedriver en utvalgt fysisk aktivitet, ved hjelp av aktivitetshjelpemidler. Klubben med dette tilbudet til barn og unge vil av anonymiseringshensyn, bli omtalt som «*Skogen IL*». Av utvalget er det 4 gutter hvorav 2 av disse er avhengig av aktivitetshjelpemidler og 2 som er delvis avhengig av hjelpemidler i den daglige fysiske og sosiale aktiviteten. I tillegg er en av deltagerne over skolealder, men forklarer hvordan forholdet var da han gikk på skole. Alle deltagerne har CP, men ulike grader av dette, noe som igjen fører til forskjellige behov. I to tilfeller har deltagerne en lammelse som gjør at de får en «vuggende» gange, men kan bevege og forflytte seg fritt uten hjelpemidler. Den ene deltageren jeg har intervjuet sitter til daglig i rullestol, men ved hjelp av en gåstol med sadel, trener han opp ulike muskelgrupper. Den andre jeg har intervjuet bruker en rullator til daglig og er avhengig av denne for å forflytte seg, men er allikevel stand til å klare seg alene i kortere perioder. Til felles trives de alle med fysisk aktivitet både på skolen og fritiden. Begge guttene jeg har intervjuet har som nevnt tidligere CP. Den ene går i barneskolen, og den andre gikk ut av videregående skole i 2012. For øvrig kan jeg ikke av anonymiseringshensyn si noe mere om den enkelte.

3.2.1 Frafall fra mini-dybdeintervju

I min studie hadde jeg fire barn og unge som jeg innledningsvis rettet informasjon og ønske om deltagelse mot. Av disse fire var det to frafall. Hva grunnen til dette frafallet var, er vanskelig og svare på, men det må også nevnes at jeg respekterer det faktum at ikke alle ønsket å ta del i min forskning. På en annen side kan noe av frafallet også skyldes andre faktorer. I minst ett av tilfellene av frafall fikk jeg positive tilbakemeldinger på deltagelse. Men fordi jeg gjennomførte intervjuene i forbindelse med treningene, og noen av disse ble avlyst av andre aktiviteter og eller arrangementer i idrettshallen, førte det til at jeg mistet

muligheter for å intervju de aktuelle deltagerne. I tillegg til dette var det enkelte ganger jeg selv stod uten mulighet for å møte på grunn av sykdom. Dette i tillegg til tidsfaktoren er faktorer som dessverre har vært til hinder for min forskning. Alle i treningsgruppa er med på observasjonsstudiet, og to har jeg gjort mini-dybdeintervju med.

3.3 Validitet og Reliabilitet

Validiteten av undersøkelsen vil si hvor godt samsvar det er mellom *teoriplanet* og *empiriplanet*. Teoriplanet kan beskrives med formuleringsarbeidet av problemstillingen og tolkningen av resultater av en empirisk undersøkelse (Halvorsen, 2008). Halvorsen (2008) beskriver empiri som innsamlede data og det neste planet, *empiriplanet*, som det planet hvor forskeren samler inn og behandler data. Validiteten er gyldigheten av tolkningene og kan være forskjellig fra en setting til en annen. Da tolkningene til forskeren kan være påvirket av hvilken stilling forskeren har i det miljøet som studeres. Dette kan påvirke forståelsen til forskeren i løpet av arbeidet, og sammen med reliabilitet er dette et sentralt begrep i diskusjonen om forskningens troverdighet (Thagaard, 2009). Når det gjelder et enkelt prosjekt er det viktig at forståelsen som utvikles også kan være betydningsfull i andre situasjoner, altså utover det ene prosjektet og kan defineres som prosjektets overførbarhet (Thagaard, 2009). Og et kritisk syn på egen tolkning sammen med at det er annen forskning som understreker egne tolkninger kan forklares som forskningens bekreftbarhet (Fangen, 2004, Thagaard, 2009).

Min studie skal ikke forklare hvordan alle barn og unge opplever sin skolehverdag, men har allikevel en overførbarhet til tilsvarende situasjoner. Det er i tillegg ikke tidligere gjort store forskninger på området, noe som gjør at det ikke foreligger annen tolkning som bekrefter min tolkning av undersøkelsen. Totalt sett er min undersøkelse gjennomført i tråd med forskningsetiske grunnprinsipper, der jeg har vært både grundig og systematisk, noe som kan gjøre at ulike funn virker mer tillitsvekkende (Thagaard, 2009).

3.3.1 Gjennomføring av undersøkelsen

Samtalene ble gjennomført i etterkant av hver trening. Dette for å ha en kjent setting, og på denne måten visste jeg at respondenten følte seg tryggere enn hva det hadde vært om vi la intervjuet til en annen dag og med et annet møtested. Av hensyn til utvalget hadde jeg bestemt meg for et kortere intervju, slik at de ikke skulle føle at det tok for lang tid. Underveis i samtalen tok jeg notater av det som ble sagt, og fulgte intervjuguiden min så godt det lot seg gjøre, i tillegg til at det ble naturlig med noen ekstra spørsmål utover i samtalen.

Etter å ha forhørt meg med min veileder Bente Ovèdie Skogvang, ligger verken de håndskrevne eller maskinskrivne intervjuene vedlagt, men kan forevises ved behov. Intervjuene ble ikke tatt opp på bånd, da jeg følte dette kunne bli litt upersonlig. Det var et ønske om at informantene skulle føle seg så trygge som mulig, da de ofte er litt reservert i slike settinger, så jeg prioriterte en god og personlig samtale uten et ekstra moment som kunne stresset dem. I tillegg kan det skje tekniske problemer som igjen kunne ført til ubehagelige situasjoner for informanten.

3.3.2 Analyse av data

For å få best mulig svar på min problemstilling har jeg fordelt innsamlede data inn i flere temaer. Det første jeg så på var elevenes behov. Hadde de behov for assistent, og i så fall hvor ofte og hvor avgjørende var dette for den daglige aktiviteten og andre gjøremål? Hvis noen, hvilke aktivitetshjelpemidler var nødvendig for at de skulle kunne ta del i den daglige fysiske aktiviteten i kroppsøving?

Det neste temaet er tilrettelegging, både fysisk og sosial aktivitet i skolen. Opplever elevene at tilretteleggingen er tilstrekkelig for at de skal kunne ta del i aktivitetene? Og ikke minst, gir dette elevene mestring og motivasjon, eller bare en følelse av deltagelse? Under tilrettelegging kommer også skolens ute og inne areal. Har skolen tilpasset slik at fremkommelighet og tilgjengelighet ikke er et hinder for elevene?

Siste temaet jeg har sett på i min analyse er selve kroppsøvingslæreren. Hvordan opplever elevene at deres forhold og samarbeid er med kroppsøvingslæreren?

Disse emneordene; behov, tilrettelegging, mestring, motivasjon og kroppsøvlingslæreren er brukt som hovedkategorier i analysen av mine data. Underkategorier var assistent, aktivitetshjelpemidler, fysisk og sosial tilrettelegging, skolens utforming og inne/ute areal, samt forholdet til kroppsøvlingslæreren. Alt dette er analysert ut ifra elevenes egne opplevelser rundt dette, slik de beskriver dette i intervjuene og slik jeg observerte på treningene.

4. Resultater og drøfting

Under dette kapittelet vil jeg presentere og drøfte resultatene gjort i min undersøkelse. I tillegg til å fremheve relevante utsagn og observasjoner gjort under mine samtaler i forhold til min problemstilling drøftes dette opp imot teori og tidligere forskning beskrevet i teorikapittelet.

4.1 Elevenes behov

Deltagerne i min undersøkelse har begge behov i hverdagen som er nødvendige for å kunne ta del i den daglige aktiviteten, ikke bare i kroppsøving, men også den generelle skolehverdagen. Både «Tom» og «Hans» er avhengig av en assistent som hjelper de gjennom skoledagen. Her opplever «Hans», mer enn «Tom», at dette er en resurs han setter stor pris på. Mens «Tom» også hadde assistent etter skoletid, er ikke «Hans» avhengig av dette på lik linje, da han etter skoletid blir fulgt hjem. Assistenten klargjør slik at det står noen brødsriver på bordet. Resten av oppgavene før mamma og pappa kommer hjem klarer han selv.

I tillegg til assistent har de begge behov for aktivitetshjelpemidler og vil ikke klare hverdagen uten. «Tom» sitter i rullestol, og er avhengig av denne for alt han skal gjøre. Så lenge han sitter i denne stolen kommer han frem dit han skal på egen hånd, men trenger assistanse på områder som dobesøk eller ved bytte av aktivitetshjelpemiddel. «Hans» på sin side bruker rullator og går for egen maskin, så lenge han har rullatoren å støtte seg på.

Dette viser en variasjon og forskjeller i behovene de to guttene har og krever på enkelte områder forskjellige former for tilrettelegging. Eksempelvis der «Hans» kan selv løpe rundt i gymsalen og sparke en ball, møtes det større utfordringer for «Tom» som er avhengig av å sitte i rullestolen også i gymsalen.

I oppgavens teoridel står det skrevet om opplæringsloven, hvor det står at alle har rett på opplæring ut ifra egne forutsetninger. Det skal altså legges til rette slik at alle skal få ta del i opplæringen, men for «Tom» var dette fraværende. Selv om det i både den gjeldende lærerplanen og L97 presiseres at tilpasset opplæring skal gjennomføres og at et av formålene

ved kroppsøvingen er å inspirere til bevegelsesglede og mestring ut ifra egne forutsetninger. På denne måten ser vi at skolen til «Tom» ikke innfridde formålet, for å gi han den kroppsøvingsundervisningen han hadde krav på.

Vi ser også at behovene til «Hans» og «Tom» dekkes ulikt i forhold til Maslows behovshierarki (Imsen, 2005). Der «Hans» føler en trygghet i hverdagen med den gode oppfølgingen og tilretteleggingen, ble ikke det samme behovet tilfredsstilt hos «Tom». Hierarkiets neste plass, kjærlighet og sosial tilknytning er også dekket for «Hans» sin del, som føler seg sosialt inkludert i klassen. Også her ser vi ulike forhold hos guttene.

4.2 Tilrettelegging i skolen

Under temaet tilrettelegging, viser det seg å være store forskjeller i hvordan skolene har arbeidet for at de to guttene skal få ta del i kroppsøvingen

Da jeg spurte «Tom» om han deltok i alle kroppsøvingstimene på skolen var svaret: «*Nei, jeg hadde svømming i stedet*». «Tom» ble med andre ord sendt i svømmehallen mens de andre hadde kroppsøving i gymsalen.

«Det følte ut som skolen ikke ville, de så problemer og begrensninger og ikke muligheter». Sa han videre, da jeg spurte om skolen prøvde å tilrettelegge undervisningen i kroppsøving. Dette styrket min tolkning av at det var en situasjon han gjerne skulle vært foruten, og at han virkelig ønsket å ta del i kroppsøvingen på lik linje med de andre i klassen. Allikevel hadde han svømming 1 gang i uken sammen med elever i samme situasjon, uavhengig av alder og klasstrinn. Dette har vært det eneste tilbudet fra skolen, med tanke på kroppsøving, helt fra 4.klasse. I de andre timene tok han del i den daglige teoretiske aktiviteten sammen med klassen, men på spørsmål om hva han gjorde under klassens kroppsøvingstimer sa han dette: *«Da hadde jeg bare chilletid».* Igjen med et kroppsspråk av misnøye. Det var altså ingenting for Tom å gjøre under disse timene og han ble stort sett sittende inne på skolen. «Toms» skole hadde heller ikke utarbeidet en IOP (Brattenborg & Engebretsen, 2007), selv om han hadde behov for dette i kroppsøvingsfaget.

I motsetning til «Tom», deltar «Hans» på alle timene inkludert kroppsøving sammen med resten av klassen. De har et tilpasset opplegg slik at han gjør det de andre også gjør, men

med litt andre spilleregler. Og med entusiasme var svaret: «*Gym*», da jeg spurte om han hadde et favorittfag på skolen. Han gir tydelig uttrykk for at kroppsøvingstimene er preget av tilrettelegging og inkludering, noe som igjen har ført til at han er motivert og ivrig i timene.

Det er ikke bare i kroppsøving det er viktig med tilrettelegging for «Hans» og «Tom», skolen generelt må også møte guttenes forutsetninger (Brattenborg & Engebretsen, 2007). På lik linje med selve kroppsøvingsfaget ser vi igjen forskjeller i hvordan tilpasningen var den gangen «Tom» gikk på skolen og hvordan det er for «Hans» i dag. «Tom» forteller om en skole som ikke gjorde mere enn strengt tatt nødvendig, men sier også at han ikke opplevde noen direkte problemer under skolegangen. «Hans» derimot, stortrivdes på skolen og opplevde tilretteleggingen slik: *«Jeg har alle fag sammen med resten av klassen, og det er fint. I klasserommet har jeg egen pult med «touch screen» og vi har egen do, med enkel tilgang.»*

Begge guttene har fått tilrettelegging fra skolens side når det kommer til skolens arena og opplevde ingen direkte problemer med tilgjengelighet og fremkommelighet i tråd med kravet om universell utforming (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009). Men det viser også til enkelte forskjeller i hvilke hjelpemidler «Hans» har til rådighet i dag kontra hva «Tom» hadde tilgjengelig da han gikk på skolen. Ikke bare har «Hans» en enklere tilgang på toalett i tilknytning til klasserommet, men han har også en egen skjerm med «touch screen», som forenkler hans hverdag i de teoretiske fag. Det faktum at «Hans» også deltar i kroppsøvingstimene sammen med sine jevnaldrende klassekamerater er med på å styrke det sosiale båndet og virker positivt inn på den totale opplevelsen av skolehverdagen. Samtidig kan det styrke elevenes identitet og kunne ta del i den sosiale og fysiske aktiviteten (Grue & Rua, 2013). Slik sett vil opplegget «Hans» følger i skolen i større grad enn «Toms» opplegg kunne være med på å motivere til livslang bevegelsesglede, som er beskrevet i den nye formålsparagrafen for kroppsøving (Utdanningsdirektoratet, 2012c).

4.3 Trivsel og mestring

Vi ser gjennom resultatene at denne forskjellen i de to guttenes skolegang har fått konsekvenser på deres opplevelse av kroppsøving og de øvrige aktivitetene i skolen. Der «Hans» får et godt tilrettelagt tilbud sammen med klassen, måtte «Tom» ta del i en felles

svømmeaktivitet som i all hovedsak ble styrt uten hjelp av egne faglærere eller kyndige fagpersoner utenom assistenten. En konsekvens som ikke bare har innvirkning på opplevelsen, men som også kan ha gjort sitt til at «Tom» ikke var særlig sosial på skolen. Som Wendelborg og Paulsen (2014) sin studie viste, er dette i tråd med opplevelsene til «Tom», da han ved minst to tilfeller i uken, klassens kroppsøvingstime og sin egen svømmetime, var borte fra resten av klassen. «Tom» forteller også om medelever som har fordommer mot personer med CP og andre funksjonsnedsettelse, at han da følte det førte til mindre sosial deltagelse utenom gruppearbeid, for hans egen del. «Tom» sin følelse av trivsel ble ikke noe bedre av å bli skilt ut fra gruppen, dette i tråd med hva Imsen (2005) skriver om at elever skilles ut og blir «satt merkelapp» på, som igjen fører til usikkerhet hos eleven. Den sosiale delen av skolen skaper trivsel hos elevene, og på en arena som skolen foregår det sosialt samvær utover det som omhandler skolen (Grue & Rua, 2013). Og som et resultat av forskjellene i guttenes deltagelse kan dette føre til at «Tom» ikke blir inkludert i det sosiale samværet på lik linje med «Hans».

4.4 Opplevelse av kroppsøvingslærer

Et annet viktig tema er kroppsøvingslæreren og forholdet er mellom lærer og elev, da dette kan være med å påvirke elevenes holdning til faget (Brattenborg & Engebretsen, 2007).

«Hans» sin barneveileder tilrettelegger alle kroppsøvingstimen slik at det passer for alle, og med små enkle grep får også «Hans» delta. Det viser seg å være et så godt tilpasset opplegg at han trives med alt som gjøres i kroppsøvingstimen. Da jeg spør om han kommer med ønsker til kroppsøvingslæreren og hvorfor/hvorfor ikke, er svaret: «*Nei, fordi jeg liker alt vi gjør*». Som tidligere nevnt hadde «Tom», på sin side ikke kroppsøving. Og den eneste som var med på svømmingen var assistenten.

Mens «Tom» ikke hadde noe som helst forhold til en kroppsøvingslærer gjennom sin skolegang, er «Hans» svært fornøyd med sin og forteller om en veldig god opplevelse og samarbeid som fungerer som det skal. Beklageligvis kan det se ut til at «Hans» etter dette skoleåret på grunn av økonomiske nedskjæringer mister den barneveilederen som han er så trygg på og som tilpasser alle timene slik at han får delta i kroppsøvingen. Strammere kommuneøkonomi rammer ofte de som trenger det mest først og hardest også i dette tilfellet.

4.5 Forklaringer og konsekvenser

Hva som skal til for at «Tom» skulle fått den opplæringen, tilretteleggingen og integreringen han hadde krav på, er vanskelig å svare på. Det kan være flere mulige faktorer som spiller inn på om tilretteleggingen blir vellykket eller ikke. En mulig forklaring kan ligge i det faktum at skolen ikke hadde de ressursene som skulle til for at «Tom» skulle fått tatt del i opplæringen i kroppsøving på lik linje med resten av klassen. Eller at den ressursen som var til stede ikke ble brukt godt nok, slik at resultatet ikke ble optimalisert. Denne ressursen kan være økonomiske ressurser som ikke strekker til, en lærer eller assistent som ikke hadde de kunnskapene som kreves for å legge til rette for deltagelse. Manglende kunnskap fra skolens side, slik at det aldri ble satt i gang et samarbeid med for eksempel PP-tjenesten som hjelper til med kompetanseutvikling og veiledning med tanke på tilpasset opplæring og IOP, kan i tråd med hva Brattenborg & Engebretsen (2007) skriver om årsaksfaktorer til fritagelse fremfor deltagelse i kroppsøvningsfaget.

For «Hans», som er i en helt annen situasjon, ser vi at økonomiske midler faktisk kan være med på å ødelegge hans gode opplevelse ved faget kroppsøving. I alle år har han hatt en veileder på skolen som har fulgt han gjennom skolegangen og tilrettelagt kroppsøvningsundervisningen slik at også «Hans» får deltatt. Disse midlene er altså nå på vei ut, og skolen har ikke råd til å ha denne stillingen i lønnet arbeid. For «Hans» kan det bety et avsluttet samarbeid med en trygg og kjent veileder og i verste fall også føre til at kroppsøvingen ikke blir det samme igjen. Han opplever per i dag en stor grad av både fysisk og sosial deltagelse. Og hvis vi ser i forhold til «Tom», kan noe av grunnen være det at han deltar i alle timene. Samtidig som han har et lavere behov for aktivitetshjelpemiddel, rullator kontra elektrisk rullestol. Som Grue & Rua (2013) skriver, er det sosialt samvær på skolen som også strekker seg utenfor skoletid. «Hans» kan da ha en fordel, med at han får en større grad av deltagelse. Som igjen kan føre til at hans opplevelser av kroppsøving og skolen generelt er mere positivt. Dette støttes også av forskningen til Wendelborg & Paulsen (2014) som sier at grad av funksjonsnedsettelse kan ha innvirkning på grad av sosial deltagelse og at elever som ofte tas ut av klassen får lavere sosial deltagelse.

Skolen generelt har gjort sitt slik at begge guttene kommer seg rundt på skolen og har tilgang på det de trenger. De forskjellene som viser seg kan komme av at det nå, mer enn før,

moderniseres og bygges bygg med universell utforming (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009). Noe som igjen fører til at «Hans» får et mer tilgjengelig skoleareal enn det «Tom» hadde gjennom sin skolegang.

4.6 Undersøkelsens sterke og svake sider

Når man foretar en slik studie og da spesielt første gang, som for min del, vil det som regel dukke opp en del endringer eller sider ved undersøkelsen man ikke er helt fornøyd med. I løpet av min forskningsperiode mener jeg å ha fått et godt innblikk i deltagerens opplevelser og erfaringer med kroppsøving i skolen, selv om vi møttes på en arena utenfor skoletid. Jeg fikk lov å snakke med to ulike personer, med to helt forskjellige opplevelser av faget, noe jeg mener styrker resultatet og forskningens validitet, da man ser to sider av en veldig lik situasjon.

Det er allikevel noen sider ved forskningen som ikke stiller like sterkt. Siden «Tom» har fullført sin skolegang i 2012 kan det føre til et resultat som ikke er enstydig med hvordan det er i dag. Så det å ha et utvalg der samtlige fortsatt går på skolen, er en endring man kunne foretatt seg for å optimalisere undersøkelsen, men samtidig vanskelig å forholde seg til med tanke på frafall. Under metodedelen og innsamling av data har jeg også erfart at det er vanskelig og tidkrevende med intervju. En annen forbedringsmulighet kunne være å ta i bruk båndopptager slik at hele intervjuet ble med. Erfaringsmessig er det lett å gå glipp av enkelte meninger og utsagn ved kun å ta notater, men for å unngå forstyrrende faktorer valgte jeg bort båndopptaker. Fordelen var at intervjuet ble mer en samtale.

Av diagnoser hadde jeg under min studie to deltagere med CP. Ved eventuell videre arbeid kunne man sett på mulighetene ved å få innblikk i opplevelser til barn og unge med flere ulike diagnoser. Kanskje vil det føre til andre resultater eller forskjeller i resultatene med tanke på nødvendigheten av aktivitetshjelpemidler eller ikke, for den enkelte elev.

Som fersk intervjuer kunne jeg kanskje også vært enda flinkere til å stille gode spørsmål, slik at jeg kom enda mer i dybden på elevenes meninger og opplevelser. Jeg kunne også i enda større grad systematisert mine observasjoner fra treningene med elevene.

5. Konklusjon

Tilrettelegging av kroppsøvingsundervisningen er en nødvendighet for at alle elever, uansett forutsetninger, skal kunne delta. Det å ha kroppsøving med barn og unge med funksjonsnedsettelse kan gi kroppsøvingslærere utfordringer og hvilken grad det tilrettelegges er selvfølgelig avhengig av den enkelte elevs behov.

Deltagerne i undersøkelsen har den samme diagnosen (CP), men er av ulik karakter. Dette gjør at de har behov for ulike type hjelpemidler og assistanse. Dette kommer også frem i resultatene, som viser to forskjellige opplevelser av kroppsøving og skolegangen generelt. «Hans» hadde svært god tilrettelegging i skolen både fysisk og sosialt, og han opplevde stor glede av både kroppsøvingen og de øvrige fagene på skolen. «Tom» derimot hadde svært dårlig tilrettelagt opplegg og deltok ikke i kroppsøvingen og tok heller noe stor del i det sosiale i skolen, sett bort ifra ved gruppearbeid. Han opplevde dette som vanskelig. Ut ifra dette kan jeg konkludere med at kroppsøvingundervisningen til «Tom» ikke var tilrettelagt nok slik at han kunne delta. For «Hans» derimot er situasjonen en annen. Han trengte ikke å komme med ønsker, fordi han allerede trivdes med alt de gjorde i kroppsøving. Det er altså store forskjeller i hvordan «Tom» med sin diagnose av CP opplevde å bli integrert i skolen på den tiden han gikk der, og hvordan «Hans» opplever at han blir integrert den dag i dag. Om dette skyldes hvordan forholdene var før, eller om det er «Tom» sin diagnose som gjør det vanskeligere å tilpasse viser dessverre ikke resultatene.

De kravene som stilles til kompetanse når det gjelder riktig tilrettelegging for elevene har skolen til «Hans» klart på en meget god måte. Han har fått økt selvbilde og selvtillit ved å kunne ta del i all aktivitet, kroppsøving så vel som andre fag. Forholdet til kroppsøvingslærer er positivt og sterkt hos «Hans», mens det for «Tom» var assistentene som var med under svømmeøktene. De var heller ikke faglærte og han måtte stadig forholde seg til nye assistenter.

Det er altså kun «Hans» som har fått den undervisningen han har krav på. Dette har for han bidratt til at han er blitt integrert og sosialisert på en positiv måte. «Tom» på sin side hadde ikke opplevelse av delaktighet og fikk heller ikke tatt del i det sosiale livet på og utenfor skolen.

Dette understreker behovet og viktigheten for fagkompetanse for å tilpasse undervisningen for alle elever, også gutter som «Hans» og «Tom».

Elevenes opplevelse av den tilpassede undervisningen varierer med andre ord med hvor godt tilrettelagt opplegget er. God tilpasset opplæring med skreddersydde opplegg (Jensen, 2006) også i kroppsøving vil kunne skape livslang bevegelsesglede hos både «Hans» og «Tom»

6. Videre arbeid

Som kommende faglærer i kroppsøving ser jeg at dette er et veldig relevant tema og noe som det virkelig kan forskes videre på. Det kan være spennende å ha dette som tema ved en eventuell masteroppgave og da ta for seg flere deltagere. I fremtiden kunne det også vært interessant å følge gruppa videre og for eksempel se på hva som skjer når «Hans» minster sin assistent på grunn av økonomiske innstramminger i kommunen.

Litteraturliste

Barne- og likestillingsdepartementet. (2009). *Norge universelt utformet 2025: Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009-2013*. Oslo: Departementet.

Brattenborg, S. & Engebretsen, B. (2007). *Innføring i kroppsøvningsdidaktikk* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Elnan, I. (2010). *Idrett for alle? Studie av funksjonshemmedes idrettsdeltagelse og fysiske aktivitet*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS, Senter for Idrettsforskning.

Fangen, K. (2004). *Deltagende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Grue, L. & Rua, M. (2013). *To skritt foran: Om funksjonshemning, oppvekst og mestring*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Grønmo, S. (1996). Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærminger i samfunnsforskningen. I H. Holter & R. Kalleberg (Red.). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning* (2. utg., s. 73-108). Oslo: Universitetsforlaget.

Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Cappelen Akademisk forlag.

Hoel, R. & Andersen, G., L. (2011) Habileringsforløp for barn med cerebral parese. I E. Lunde, V., B. Lerdal & L. H. Stubrud (Red.), *Habilitering av barn og unge*. (s.146-160). Oslo: Universitetsforlaget.

Imsen, G. (2005). *Elevens verden: Innføring i pedagogisk psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jensen, R. (2006). *Tilpasset opplæring i lærende skole: Om utvikling av nærmiljøet*. Stjørdal: Læringsforlaget.

Johannessen, A., Tufte, P., A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.

Kirke- og undervisningsdepartementet. (1939). *Normalplan for byfolkeskolen*. Oslo: Aschehoug.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. (1996). *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*. Oslo: Nasjonalt læremiddelsenter.

Kruuse, E. (2003). *Kvalitative forskningsmetoder: – i psykologi og beslægtede fag* (5. utg.). Danmark: Dansk Psykologisk Forlag.

Kunnskapsdepartementet. (2010). *Læring og fellesskap: Tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov*. (Meld. St. nr 18, 2010-2011). Lokalisert på <http://www.regjeringen.no/pages/16246827/PDFS/STM201020110018000DDDPDFS.pdf>

Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Manneråk, S., et al. (2000). *Fra bruker til borger: En strategi for nedbryting av funksjonshemmede barrierer..* (NOU 2001:22). Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.

Miljøverdepartementet. (2007). *Universell utforming: Begrepsavklaring*. Lokalisert på <http://www.regjeringen.no/upload/MD/Vedlegg/Rapporter/T-1468BE.pdf>

Nordahl, T. & Overland, T. (1992) *Individuelle opplæringsplaner*. (2.utg) Oslo: Gyldendal.

Norsk Helseinformatikk. (2012). *Cerebral Parese*. Lokalisert på: <http://nhi.no/foreldre-og-barn/barn/sykdommer/cerebral-parese-2819.html>

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Lokalisert på <https://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20%282006%29.pdf>

Om NAV Hjelpemiddelsentral. (2014). Lokalisert på <https://www.nav.no/Helse/Hjelpemidler/NAV+Hjelpemiddelsentral/Om+NAV+Hjelpemiddelsentral.1073751635.cms>

Opplæringsloven, LOV-1998-07-17-61. (2013).

Sosialdepartementet. (2002). *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer: Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne*. (St. meld. 40, 2002-2003).

Lokalisert på <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20022003/040/PDFS/STM200220030040000DDDPDFS.pdf>

Standal, Ø. F. & Morisbakk, I. (2006). Rehabilitering med tilpasset fysisk aktivitet som virkemiddel. I A.-M. Kissow & B. Therkildsen, *Kroppen som deltager: Idræt og bevægelse i rehabiliteringen* (s. 146-157). Roskilde: Handicapidrettens Videncenter.

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og Innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Tøssebo, J. (2014) Introduksjon. I J. Tøssebo & C. Wendelborg (Red.), *Oppvekst med funksjonshemming: Familie, livsløp og overganger*. (s. 11-32). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Utdanningsdirektoratet. (2012a). *Prinsipp for opplæringa*. Lokalisert på <http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Prinsipp-for-opplaringa/>

Utdanningsdirektoratet. (2012b). *Veiledning i lokalt arbeid med lærerplaner*. Lokalisert på <http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-lareplaner/Veiledning-i-lokalt-arbeid-med-lareplaner/>

Utdanningsdirektoratet. (2012c). *Læreplan i kroppsøving*. Lokalisert på <http://www.udir.no/kl06/KRO1-03/Hele/>

Wendelborg, C. & Paulsen, V. (2014) Inkludering i skolen – inkludering på fritida?. I J. Tøssebo & C. Wendelborg (Red.), *Oppvekst med funksjonshemming: Familie, livsløp og overganger*. (s. 59–78). Oslo: Gyldendal Akademisk.

7. Vedlegg

- Vedlegg 1: Inforskriv intervju
- Vedlegg 2: Samtykke erklæring
- Vedlegg 3: Meldeskjema NSD
- Vedlegg 4: Kvittering NSD
- Vedlegg 5: Intervjuguide
- Vedlegg 6: Taushetserklæring

7.2 Vedlegg 1: **Brev til foreldre/foresatte**

Eirik Amundsen

Friggvegen 34b

2409 Elverum

Elverum 05.02.14

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Hvordan opplever barn og unge med funksjonsnedsettelse, med og uten aktivitetshjelpemidler, at de får tatt del i den daglige fysiske og sosiale aktiviteten i kroppsøvingen?»

Jeg, Eirik Amundsen, er student ved bachelor i faglærerutdanning i kroppsøving og idrett ved Høgskolen i Hedmark, avdeling Elverum. Som en del av tredje studieår er jeg pålagt å skrive en forskningsoppgave rettet mot kroppsøving i skolen.

I min oppgave har jeg valgt å skrive om tilpasset opplæring for elever med funksjonsnedsettelse og deres opplevelser av egen deltagelse i kroppsøvingsfaget i skolen. Som utgangspunkt er det viktig for meg at alle elever får like muligheter for opplæring, ut ifra elevens egne forutsetninger. I den anledning ønsker jeg å kunne gjennomføre et intervju med deres barn.

Studien vil basere seg på intervju av utvalget og vil utføres i sammenheng med «Skogen IL» sine El-innebandy treninger. Spørsmålene som stilles under dette intervjuet vil omhandle utvalgets deltagelse i kroppsøving, samt bakgrunnsdata. Opplysningene som innhentes vil registreres i form av notater på papir og PC. Det gjøres også oppmerksom på at deltakerne, etter forespørsel, får tilgang til intervjuguide og annen informasjon som omhandler denne studien.

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og under forskningen vil det kun være student og veileder som har tilgang til informasjonen. Når undersøkelsen er avsluttet vil opplysningene som fremstår i oppgaven ikke kunne føres tilbake til enkeltpersoner. Prosjektet skal etter planen avsluttes 02.05.14. Opplysningene vil da bli lagret en kort tid etter prosjektslutt, hvor kun veileder og student, eventuelt sensor, har tilgang på informasjonen. Senest 01.09.14 vil alle personopplysninger anonymiseres. Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger vil samtidig bli slettet. Jamfør vedlagte kopi av **samtykke-erklæring** som de involverte elever og deres foreldre/foresatte blir bedt om å underskrive før deltagelse i prosjektet.

Førsteamanuensis Bente Ovèdie Skogvang har også underskrevet dette brevet for å vise hvem fra Høgskolen som er ansvarlig veileder på prosjektet.

Håper på positivt svar!

Med vennlig hilsen

Eirik Amundsen (student)

Bente Ovèdie Skogvang (veileder)

7.3 Vedlegg 2: **Samtykke-erklæring**

Vi bekrefter med dette at vi som foreldre/forestatte og elev har lest informasjonsbrevet knyttet til prosjektet «**Deltagelse og tilpasset opplæring for elever med fysiske funksjonsnedsettelse i kroppsøvningsfaget**» med Eirik Amundsen som prosjektleder, og gir vårt samtykke til å delta i prosjektet. Eleven deltar på vilkår som er gitt i informasjonsbrevet.

Dette innebærer at jeg som elev/vårt barn, deltar i intervju med prosjektleder.

Vi er klar over at deltagelse i prosjektet er frivillig, og at jeg som elev kan trekke meg når som helst underveis i prosjektet og samtidig få allerede registrerte opplysninger om meg slettet.

.....

Dato

.....
Underskrift foreldre/foresatte

.....
Underskrift elev

7.4 Vedlegg 3: Meldeskjema NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

MELDESKJEMA

Meldeskjema (versjon 1.4) for forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt (jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter).

1. Prosjekttittel		
Tittel	Deltagelse i kroppsøving for barn og unge med funksjonsnedsettelse	
2. Behandlingsansvarlig institusjon		
Institusjon	Høgskolen i Hedmark	Velg den institusjonen du er tilknyttet. Alle nivå må oppgis. Ved studentprosjekt er det studentens tilknytning som er avgjørende. Dersom institusjonen ikke finnes på listen, vennligst ta kontakt med personvernombudet.
Avdeling/Fakultet	Avdeling for folkehelsefag	
Institutt	Institutt for idrett og aktiv livsstil	
3. Daglig ansvarlig (forsker, veileder, stipendiat)		
Fornavn	Bente Ovèdie	Før opp navnet på den som har det daglige ansvaret for prosjektet. Veileder er vanligvis daglig ansvarlig ved studentprosjekt.
Etternavn	Skogvang	
Akademisk grad	Doktorgrad	Veileder og student må være tilknyttet samme institusjon. Dersom studenten har ekstern veileder, kan biveileder eller fagansvarlig ved studiestedet stå som daglig ansvarlig. Arbeidssted må være tilknyttet behandlingsansvarlig institusjon, f.eks. underavdeling, institutt etc. NB! Det er viktig at du oppgir en e-postadresse som brukes aktivt. Vennligst gi oss beskjed dersom den endres.
Stilling	Førsteamanuensis, Idrettsfag	
Arbeidssted	Elverum, Institutt for Idrettsfag	
Adresse (arb.sted)	Postboks 400	
Postnr/sted (arb.sted)	2418 Elverum	
Telefon/mobil (arb.sted)	62430053 / 95704433	
E-post	bente.skogvang@hihm.no	
4. Student (master, bachelor)		
Studentprosjekt	Ja • Nei ○	NB! Det er viktig at du oppgir en e-postadresse som brukes aktivt. Vennligst gi oss beskjed dersom den endres.
Fornavn	Eirik	
Etternavn	Amundsen	
Akademisk grad	Lavere grad	
Privatadresse	Friggvegen 34b	
Postnr/sted (privatadresse)	2409 Elverum	
Telefon/mobil	98633768 / 98633768	
E-post	eirik.amundsen@hotmail.no	
5. Formålet med prosjektet		
Formål	Hvordan opplever barn og unge med funksjonsnedsettelse, med eller uten aktivitetshjelpemidler, at de får tatt del i den fysiske og sosiale aktiviteten i kroppsøvingstimen?	Redegjør kort for prosjektets formål, problemstilling, forskningsspørsmål e.l. Maks 750 tegn.
6. Prosjektomfang		
Velg omfang	<ul style="list-style-type: none"> • Enkel institusjon ○ Nasjonalt samarbeidsprosjekt ○ Internasjonalt samarbeidsprosjekt 	Med samarbeidsprosjekt menes prosjekt som gjennomføres av flere institusjoner samtidig, som har samme formål og hvor personopplysninger utveksles.
Oppgi øvrige institusjoner		
Oppgi hvordan samarbeidet foregår		
7. Utvalgsbeskrivelse		

Utvalget	- 4 skoleelever på barne- og ungdomstrinnet med ulike typer funksjonsnedsettelse	Med utvalg menes dem som deltar i undersøkelsen eller dem det innhentes opplysninger om. F.eks. et representativt utvalg av befolkningen, skoleelever med lese- og skrivevansker, pasienter, innsatte.
Rekruttering og trekking	- Jeg gir selv ut generell søknad til de aktuelle elevene under EI-innebandy trening hvor de er deltagere og jeg er hjelpetrener	Beskriv hvordan utvalget trekkes eller rekrutteres og oppgi hvem som foretar den. Et utvalg kan trekkes fra registre som f.eks. Folkeregisteret, SSB-registre, pasientregistre, eller det kan rekrutteres gjennom f.eks. en bedrift, skole, idrettsmiljø, eget nettverk.
Førstegangskontakt	- Jeg oppretter selv førstegangskontakt med utvalget	Beskriv hvordan førstegangskontakten opprettes og oppgi hvem som foretar den. Les mer om dette på våre temaside.
Alder på utvalget	☒ Barn (0-15 år) ☐ Ungdom (16-17 år) ☐ Voksne (over 18 år)	
Antall personer som inngår i utvalget	- 4	
Inkluderes det myndige personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse?	Ja ☐ Nei ☒	Begrunn hvorfor det er nødvendig å inkludere myndige personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse.
Hvis ja, begrunn		Les mer om Pasienter, brukere og personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse
8. Metode for innsamling av personopplysninger		
Kryss av for hvilke datainnsamlingsmetoder og datakilder som vil benyttes	☐ Spørreskjema ☒ Personlig intervju ☐ Gruppeintervju ☐ Observasjon ☐ Psykologiske/pedagogiske tester ☐ Medisinske undersøkelser/tester ☐ Journaldata ☐ Registerdata ☐ Annen innsamlingsmetode	Personopplysninger kan innhentes direkte fra den registrerte f.eks. gjennom spørreskjema, intervju, tester, og/eller ulike journaler (f.eks. elevmapper, NAV, PPT, sykehus) og/eller registre (f.eks. Statistisk sentralbyrå, sentrale helseregistre).
Annen innsamlingsmetode, oppgi hvilken		
Kommentar		
9. Datamaterialets innhold		
Redegjør for hvilke opplysninger som samles inn	- Alder på utvalget - Skole og klassetrinn - diagnose/type nedsatt funksjon - Opplevelsen av deltagelse i skolen og kroppsvingstidene	Spørreskjema, intervju/temaguide, observasjonsbeskrivelse m.m. sendes inn sammen med meldeskjemaet. NB! Vedleggene lastes opp til sist i meldeskjema, se punkt 16 Vedlegg.
Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	Dersom det krysses av for ja her, se nærmere under punkt 11 Informasjonssikkerhet.
Hvis ja, hvilke?	☐ 11-sifret fødselsnummer ☐ Navn, fødselsdato, adresse, e-postadresse og/eller telefonnummer	Les mer om hva personopplysninger er
Spesifiser hvilke		NB! Selv om opplysningene er anonymiserte i oppgaverapport, må det krysses av dersom direkte og/eller indirekte personidentifiserende opplysninger innhentes/registreres i forbindelse med prosjektet.
Samles det inn indirekte personidentifiserende opplysninger?	Ja ☒ Nei ☐	En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom

Hvis ja, hvilke?	- Navn - Alder - Skole - Diagnose/Type nedsatt funksjon	bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger som alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.
Samles det inn sensillive personopplysninger?	Ja ● Nei ○	
Hvis ja, hvilke?	☐ Rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning ☐ At en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling ☒ Helseforhold ☐ Seksuelle forhold ☐ Medlemskap i fagforeninger	
Samles det inn opplysninger om tredjeperson?	Ja ○ Nei ●	Med opplysninger om tredjeperson menes opplysninger som kan spores tilbake til personer som ikke inngår i utvalget. Eksempler på tredjeperson er kollega, elev, klient, familielemm.
Hvis ja, hvem er tredjeperson og hvilke opplysninger registreres?		
Hvordan informeres tredjeperson om behandlingen?	☐ Skriftlig ☐ Muntlig ☐ Informeres ikke	
Informeres ikke, begrunn		
10. Informasjon og samtykke		
Oppgi hvordan utvalget informeres	☒ Skriftlig ☒ Muntlig ☐ Informeres ikke	Vennligst send inn informasjonsskrivet eller mal for muntlig informasjon sammen med meldeskjema.
Begrunn		NB! Vedlegg lastes opp til sist i meldeskjemaet, se punkt 16 Vedlegg. Dersom utvalget ikke skal informeres om behandlingen av personopplysninger må det begrunnes. Last ned vår veiledende mal til informasjonsskriv
Oppgi hvordan samtykke fra utvalget innhentes	☒ Skriftlig ☐ Muntlig ☐ Innhentes ikke	Dersom det innhentes skriftlig samtykke anbefales det at samtykkeerklæringen utformes som en svarslipp eller på eget ark. Dersom det ikke skal innhentes samtykke, må det begrunnes.
Innhentes ikke, begrunn		
11. Informasjonssikkerhet		
Direkte personidentifiserende opplysninger erstattes med et referansenummer som viser til en aksitt navneliste (koblingsnøkkel)	Ja ○ Nei ●	Har du krysset av for ja under punkt 9 Datamaterialets innhold må det merkes av for hvordan direkte personidentifiserende opplysninger registreres.
Hvordan oppbevares navnelisten/koblingsnøkkel og hvem har tilgang til den?		NB! Som hovedregel bør ikke direkte personidentifiserende opplysninger registreres sammen med det øvrige datamaterialet.
Direkte personidentifiserende opplysninger oppbevares sammen med det øvrige materialet	Ja ○ Nei ●	
Hvorfor oppbevares direkte personidentifiserende opplysninger sammen med det øvrige datamaterialet?		
Oppbevares direkte personidentifiserbare opplysninger på andre måter?	Ja ○ Nei ●	
Spesifiser		

Hvordan registreres og oppbevares datamaterialet?	☐ Fysisk isolert datamaskin tilhørende virksomheten ☐ Datamaskin i nettverkssystem tilhørende virksomheten ☐ Datamaskin i nettverkssystem tilknyttet Internett tilhørende virksomheten ☐ Fysisk isolert privat datamaskin ☒ Privat datamaskin tilknyttet Internett ☐ Videoopptak/fotografi ☐ Lydopptak ☒ Notater/papir ☐ Annen registreringsmetode	<p>Merk av for hvilke hjelpemidler som benyttes for registrering og analyse av opplysninger.</p> <p>Sett flere kryss dersom opplysningene registreres på flere måter.</p>
Annen registreringsmetode beskriv		
Behandles lyd-/videoopptak og/eller fotografi ved hjelp av datamaskinbasert utstyr?	Ja ☐ Nei ☒	<p>Kryss av for ja dersom opptak eller foto behandles som lyd-bildefil.</p> <p>Les mer om behandling av lyd og bilde.</p>
Hvordan er datamaterialet beskyttet mot at uvedkommende får innsyn?	- Beskyttet med passord	Er f.eks. datamaskinfilgangen beskyttet med brukernavn og passord, står datamaskinen i et låsbart rom, og hvordan sikres bærbare enheter, utskriftler og opptak?
Dersom det benyttes mobile lagringsenheter (bærbare datamaskin, minnepenn, minnekort, cd, eksterne harddisk, mobiltelefon), oppgi hvilke		NB! Mobile lagringsenheter bør ha mulighet for kryptering.
Vil medarbeidere ha tilgang til datamaterialet på lik linje med daglig ansvarlig/student?	Ja ☐ Nei ☒	
Hvis ja, hvem?		
Overføres personopplysninger ved hjelp av e-post/Internett?	Ja ☒ Nei ☐	F.eks. ved bruk av elektronisk spørreskjema, overføring av data til samarbeidspartner/databehandler m.m.
Hvis ja, hvilke?	- innsamlet data kan sendes på mail til veileder for gjennomlesning	
Vil personopplysninger bli utlevert til andre enn prosjektgruppen?	Ja ☐ Nei ☒	
Hvis ja, til hvem?		
Samles opplysningene inn/behandles av en databehandler?	Ja ☐ Nei ☒	Dersom det benyttes eksterne til helt eller delvis å behandle personopplysninger, f.eks. Questback, Synovate MMI, Norfakta eller transkriberingsassistent eller toik, er dette å betrakte som en databehandler. Slike oppdrag må kontraktreguleres
Hvis ja, hvilken?		Les mer om databehandleravtaler her
12. Vurdering/godkjenning fra andre instanser		
Søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten for å få tilgang til data?	Ja ☐ Nei ☒	For å få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra f.eks. NAV, PPT, sykehus, må det søkes om dispensasjon fra taushetsplikten. Dispensasjon søkes vanligvis fra aktuelt departement. Dispensasjon fra taushetsplikten for helseopplysninger skal for alle typer forskning søkes
Kommentar		Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk
Søkes det godkjenning fra andre instanser?	Ja ☐ Nei ☒	F.eks. søke registerer om tilgang til data, en ledelse om tilgang til forskning i virksomhet, skole, etc.
Hvis ja, hvilke?		
13. Prosjektperiode		

Prosjektperiode	Prosjektstart:09.01.2014	<p>Prosjektstart</p> <p>Vennligst oppgi tidspunktet for når førstegangskontakten med utvalget opprettes og/eller datainnsamlingen starter.</p> <p>Prosjektslutt</p> <p>Vennligst oppgi tidspunktet for når datamaterialet enten skal anonymiseres/slettes, eller arkiveres i påvente av oppfølgingsstudier eller annet. Prosjektet anses vanligvis som avsluttet når de oppgitte analyser er ferdigstilt og resultatene publisert, eller oppgave/avhandling er innlevert og sensurert.</p>
	Prosjektslutt:02.05.2014	
Hva skal skje med datamaterialet ved prosjektslutt?	☐ Datamaterialet anonymiseres ☒ Datamaterialet oppbevares med personidentifikasjon	<p>Med anonymisering menes at datamaterialet bearbejdes slik at det ikke lenger er mulig å føre opplysningene tilbake til enkeltpersoner.NB! Merk at dette omfatter både oppgave/publikasjon og rådata.</p> <p>Les mer om anonymisering</p>
Hvordan skal datamaterialet anonymiseres?		Hovedregelen for videre oppbevaring av data med personidentifikasjon er samtykke fra den registrerte.
Hvorfor skal datamaterialet oppbevares med personidentifikasjon?	Ved behov kan sensor og veileder se intervju ifm. bachelor oppgave	Årsaker til oppbevaring kan være planlagte oppfølgingsstudier, undervisningsformål eller annet.
Hvor skal datamaterialet oppbevares, og hvor lenge?	Oppbevares på privat pc, med passord, frem til prosjektet er godkjent.	<p>Datamaterialet kan oppbevares ved egen institusjon, offentlig arkiv eller annet.</p> <p>Les om arkivering hos NSD</p>
14. Finansiering		
Hvordan finansieres prosjektet?	Ingen finansiering nødvendig Studenten selv gjennomfører undersøkelsen	
15. Tilleggsopplysninger		
Tilleggsopplysninger		
16. Vedlegg		
Antall vedlegg	3	

NSD
Høgskolen i Hedmark
Postboks 400
2418 ELVERUM
Tlf: +47 25 28 21 17
Fax: +47 25 28 20 50
nsd@uib.no
www.nsd.uib.no
Org.no: 985 321 884

Bente Ovedie Skogvang
Institutt for idrett og aktiv livsstil Høgskolen i Hedmark, campus Elverum
Postboks 400
2418 ELVERUM

Vår dato: 19.02.2014

Vår ref: 37491 / 3 / MSI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 05.02.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>37491</i>	<i>Deltagelse i kroppsøving for barn og unge med funksjonsnedsettelse</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Hedmark, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Bente Ovedie Skogvang</i>
<i>Student</i>	<i>Eirik Amundsen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.09.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Marte Byrkjeland

Kontaktperson: Marte Byrkjeland tlf: 55 58 33 48

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Eirik Amundsen eirik.amundsen@hotmail.no

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Åsleiv Skjoldnes / 25674 0295

OSD/ NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1047 Blindern, 0416 Oslo, Tlf: +47 22 85 12 11, nsd@uio.no

NSD/NSD AS, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 4701 Sandnessjøen, Tlf: +47 78 31 18 11, kjenn@nsd.uib.no

NSD/NSD AS, Universitetet i Tromsø, 9007 Tromsø, Tlf: +47 77 51 43 00, nsd@uib.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr. 37491

Formålet er å undersøke hvordan barn og unge med funksjonsnedsettelse, med eller uten aktivitetshjelpemidler, opplever at de får tatt del i den fysiske og sosiale aktiviteten i kroppøvingstimen.

Ifølge prosjektmeldingen skal det innhentes skriftlig samtykke basert på muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår, forutsatt at følgende presiseres/omformuleres: "Når forskningen er avsluttet vil opplysningene som fremstår i oppgaven ikke kunne føres tilbake til undertegnede. Prosjektet skal etter planen avsluttes 02.05.14. Opplysningene vil da bli lagret en kort tid etter prosjektslutt, hvor kun veileder og student har tilgang på informasjonen."

Vi foreslår:

"Når forskningen er avsluttet vil opplysningene som fremstår i oppgaven ikke kunne føres tilbake til enkeltpersoner. Prosjektet skal etter planen avsluttes 02.05.14. Opplysningene vil da bli lagret en kort tid etter prosjektslutt, hvor kun veileder og student, eventuelt sensor, har tilgang på informasjonen. Senest 01.09.14 vil alle personopplysninger anonymiseres."

Vi ber om å få tilsendt revidert informasjonsskriv til personvernombudet@nsd.uib.no, før dette gis til utvalget.

Ombudet minner om at selv om foreldre/foresatte samtykker til barnets deltakelse, må barnet også gi sin aksept til deltakelse. Barnet bør få tilpasset informasjon om prosjektet, og det må sørges for at barnet forstår at deltakelse er frivillig og at de når som helst kan trekke seg dersom de ønsker det. Dette kan være vanskelig å formidle, da barn ofte er mer autoritetstro enn voksne. Frivillighetsaspektet må derfor særlig vektlegges i forhold til barn, og spesielt når forskningen foregår på eller i tilknytning til en organisasjon som barnet står i et avhengighetsforhold til, som for eksempel skole og idrettslag. Vi anbefaler derfor at barna samtykker muntlig.

Det vil i prosjektet bli registrert sensitive personopplysninger om helseforhold, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 8 c).

Innsamlede opplysninger registreres på privat pc. Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Høgskolen i Hedmark sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Vi forstår det slik at studenten ønsker å oppbevare datamaterialet med personopplysninger en liten periode etter prosjektslutt 02.05.14, med tanke på sensur. Ombudet har derfor utvidet datoen for anonymisering av datamaterialet til 01.09.14. Innsamlede opplysninger skal da anonymiseres. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. skole, bosted, idrettslag, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.

7.6 Vedlegg 5: Intervjuguide/temaliste

Kjønn:

Klassetrinn:

- Deltar du i alle kroppsøvingstimene med klassen?
 - Hvorfor ikke?
 - Hvordan føler du det er når du deltar?
- Har du assistent?
 - Positivt/Negativt?
 - Hvor ofte?
- Hvordan er miljøet i klassen i kroppsøvingen?
 - Sosialt?
- Hvordan trives du i klassen?
- Liker du faget kroppsøving?
 - Hvorfor/Hvorfor ikke?
- Hvordan er ditt forhold til kroppsøvlingslæreren?
- Kommer du med ønsker og behov til kroppsøvlingslæreren?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Blir de tatt hensyn til?
- Hvordan opplever du som elev at skolen tilrettelegger ut i fra dine behov?
 - fremkommelighet
 - ute/inne areal

7.7 Vedlegg 6: Taushetserklæring

Høgskolen i Hedmark

Avdeling for helse og

idrettsfag

UNDERSØKELSE I BARNEHAGE, GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE SKOLE TAUSHETSPLIKT

Med bakgrunn i kapittel 15, §15-1.i "Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa", kapittel VI, §20 i "Lov om barnehager" og bestemmelsene i §13 til og med bokstav e, i «Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker», gjøres dere med dette kjent med kravet om taushetsplikt i forbindelse med opplysninger dere får kjennskap til gjennom prosjektarbeidet i grunnutdanninga.

FORVALTNINGSLOVENS TEKST:

§13¹(taushetsplikt)

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og framgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige.

Kongen² kan ellers gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal reknes som personlige, om hvilke organer som kan gi privatpersoner opplysninger som nevnt i punktumet foran og opplysninger om den enkeltes personlige status for øvrig, samt vilkårene for å gi slike opplysninger.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet.

Han kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

Jeg er kjent med overnevnte bestemmelser.

NAVN - klasse

¹ Tilføyet ved lov av 27 mai 1977 nr 40. Endret ved lov av 11 juni 1982 nr 47.

² Justisdepartementet iflg. res. 16 des 1977.